Työ- ja elinkeinoministeriö/elinkeino- ja innovaatio-osasto **15.9.2015**

Pirjo Kutinlahti, neuvotteleva virkamies

ASIA: Lausunto Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta: Kestävällä kasvulla hyvinvointia. VNS 7/2013 vp – EK 32/2014 vp; Tulevaisuusvaliokunta.

1. Yleistä: Uusi kasvu ja elinkeinoelämän uudistuminen

Hallituksen tavoitteena kohdistaa innovaatio- ja investointipanostuksiaan entistä enemmän korkean jalostusarvon aloille. Puhtaat ratkaisut, bio- ja digitaalinen talous sekä terveysala ovat kaikki hyviä esimerkkejä läpileikkaavista korkean jalostusarvon aloista, joihin sisältyy merkittävä kasvun potentiaali. Näiden alojen erityisosaaminen luo perustaa myös uuden teollisuuden luomiselle ja elinkeinoelämän monipuolistamiselle. Samalla niissä yhdistyy saumattomasti korkean jalostusarvon teollisuuden ja palveluiden muodostama kokonaisuus.

Korkean arvonlisän tuotantoon tähtäävä elinkeinopolitiikka edellyttää tuekseen laaja-alaista innovaatiopolitiikkaa, joka edistää uuden tiedon, osaamisen ja teknologian kehittämistä (mm. radikaalit innovaatiot, pilotit ja demonstraatiot) sekä luo vahvoja kannusteita niiden hyödyntämiseen ja käyttöönottoon sekä kaupalliseen hyödyntämiseen.

Yritysten uudistumisen edellytyksenä ovat riittävät panostukset TKI-toimintaan sekä kasvuun kannustava toimintaympäristö. Toimintaympäristöä kehitetään varmistamalla riittävä julkinen TKI-rahoitus, uudistamalla rahoitusmalleja sekä vahvistamalla innovaatioiden kysyntää. Julkisia hankintoja, verotusta, sääntelyä ja lupamenettelyjä kehitetään uusien tuotteiden, palvelujen ja toimintamallien käyttöönottoa kannustaviksi.

Teollisuus, palvelut ja digitaalinen talous muodostavat kilpailukyvyn ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta lupaavan kokonaisuuden. Digitalisaatio tarjoaa merkittävän potentiaalin niin globaalisti skaalattavalle liiketoiminnalle kuin myös julkisen sektorin uusille palveluinnovaatioille ja tuottavuuden parantamiseen.

Investoinnit aineettomaan pääomaan ja sen hyödyntämiseen ovat nousseet tuottavuuden ja talouskasvun keskeisiksi lähteiksi. Arvoa luodaan yhä enemmän aineettomilla tekijöillä ja vähemmän fyysisillä tuotteilla. Aineettomien investointien kohteita ovat mm. tutkimus- ja tuotekehitystoiminta, inhimillinen pääoma, organisaatiorakenteet, tietokoneohjelmistot, digitalisoitu tieto, tuotemerkit, liiketoimintamallit, IPR ja muotoilu. Arvon synnyttämisessä luovuuden, verkostoitumisen ja ekosysteemien ymmärtämisen merkitys kasvaa. Asiakaslähtöisempiin liiketoimintamalleihin siirryttäessä monipuoliseen ihmiskäsitykseen perustuvat johtamisen periaatteet tulevat entistä tärkeämmiksi.

2. Uutta kansainvälistä kasvua luovat innovaatiot ja vahvat, verkottuneet keskittymät

Innovaatiopolitiikalla kannustetaan yrityksiä jatkuvaan uudistumiseen ja uuden liiketoiminnan synnyttämiseen. Innovaatiot syntyvät yhä useammin monen osaamisen yhdistelmästä ja eri osaamisten ja teknologioiden rajapinnoilla.

Hallituksen kärkihanke ’Osaaminen ja koulutus’ sisältää toimenpiteitä, joilla vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistamiseen innovaatioiden kaupallistamiseksi. Kärkihankkeen toimenpiteenä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja työnjakoa vahvistetaan kokoamalla osaamista kilpailukykyisiksi keskittymiksi. Julkisia ja yksityisiä voimavaroja kootaan vaikuttavimmiksi strategisiksi kokonaisuuksiksi muodostaen vahvoja, verkottuneita keskittymiä erityisesti Suomen talouden kannalta keskeisille aloille kuten biotalous, puhtaat ratkaisut, digitaalinen talous ja terveysala.

Keskittymien vahvistamisessa hyödynnetään kaupunkien ja kuntien tulevaisuusinvestoinnit uusien innovaatioiden kokeiluympäristöinä ja vientiä edistävinä demonstraatiohankkeina. Kansainvälisten keskittymien muodostuminen Suomeen edellyttää myös parempaa kykyä hyödyntää kansainväliset verkostot ja rahoitusmahdollisuudet (ml. Horisontti2020, ESFI).

3. Tutkimustulosten hyödyntäminen ja innovaatioiden kaupallistaminen

Talouden haasteellinen tilanne pakottaa tutkimus- ja rahoitusorganisaatioita uudistamaan välineitään niin, että panostuksia hyödyntämään nykyistä tehokkaammin. Kärkihanke sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla vahvistetaan tutkimuksen nopeampaa hyödyntämistä. Yliopistojen päätehtävä on tuottaa korkeatasoista tutkimusta ja koulutusta, mutta niiden tulee huolehtia myös tutkimustulosten hyödyntämisestä yhteiskunnassa. Tutkimuksen hyödyntäminen ja vaikuttavuus kuuluu myös Suomen Akatemian lakisääteisiin tehtäviin.

Hallitusohjelman mukaisesti korkeakoulujen ohjaus- ja rahoituskannusteita uudistetaan tukemaan paremmin tutkimuksen hyödyntämistä ja vaikuttavuutta. Tekesin rahoitusinstrumentteja uudistetaan suuntaamalla varoja ratkaisukeskeisiin tutkimushankkeisiin (mm. yhteiskunnallisista haasteista nouseviin teemoihin) sekä tutkimusideoiden nopeaan kaupallistamiseen joko olemassa olevien yritysten kautta tai uusina yrityksinä. Rahoituksella tuetaan myös tutkimusta hyödyntävien yritysten ja tutkimusorganisaatioiden muodostamia verkottuneita ekosysteemejä, joissa kehittää uusia tuotteita ja palveluita yhdistämällä erilaisia osaamisia toimialasta riippumattomasti. Korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia kannustetaan tutkijoiden yrittäjyysvalmiuksien ja kaupallistamisosaamisen vahvistamiseen sekä kaupallistamista tukevien palvelurakenteiden kehittämiseen.